

Lekarze – patroni wielkopolskich ulic

Bułhakowa

Michaił Bułhakow – lekarz i światowej sławy pisarz

Michaił Afanasjewicz Bułhakow urodził się 3 maja 1891 r. w Kijowie jako syn historyka religii i profesora Kijowskiej Akademii Duchownej Afanasijsa Iwanowicza i Warwary Michajłowny z Pokrowskich. Miał sześcioro rodzeństwa. Po ukończeniu gimnazjum w Kijowie od 1909 r. studiował medycynę na tamtejszym Imperatorskim Uniwersytecie św. Włodzimierza. Po ukończeniu studiów we wrześniu 1916 r. został zmobilizowany do wojska. Pracował najpierw w Szpitalu Wojskowym w Kijowie, a potem został skierowany do miejscowości Nikolskoje w guberni smoleńskiej, gdzie praktykował jako lekarz powiatowy. Mniej więcej przez rok przebadał ponad 15 tys. pacjentów i wykonywał m.in. amputacje i tracheotomie. Jego żona często pomagała mu jako pielęgniarka. Od września 1917 r. do lutego 1918 r. pracował w szpitalu miejskim w Wiaźmie jako ordynator oddziału chorób zakaźnych i wenerycznych.

Niepokoje rewolucyjne spowodowały, że poważnie rozważał udanie się na emigrację, ostatecznie jednak powrócił do Kijowa, gdzie praktykował prywatnie jako wenerolog. W tych burzliwych czasach, kiedy miasto przechodziło we władanie różnych sił zbrojnych i politycznych, Bułhakow – jako ochotnik, przymusowo zmobilizowany lub jeńiec wojenny – trafił do różnych oddziałów: bolszewików, Ukraińskiej Republiki Ludowej, białogwardzistów. Ostatecznie jesienią 1919 r. jako lekarz 3. Tereckiego Pułku Kozackiego, znalazł się we Władykaukazie. Od 1920 r. rozpoczął pracę dziennikarską i literacką, postanawiając ostatecznie porzucić praktyczną medycynę. W 1921 r. przeniósł się do

Moskwy. Jego literackim debiutem były powstające w latach 1920–1922 „Notatki na mankietach” (zachowane jedynie w fragmentach). Następne lata przyniosły m.in. cykl siedmiu nowel „Zapiski młodego lekarza” (1925–1926), opublikowanych w moskiewskim czasopiśmie „Miedicinskij Rabotnik” i w znacznym stopniu opartych na własnych doświadczeniach z praktyki szpitalnej w czasie wojny. Ich narratorem jest młody 24-letni lekarz, wysłany tuż po otrzymaniu dyplomu na daleką rosyjską prowincję i zmuszony do absolutnej samodzielności

zawodowej. Inne znane utwory Bułhakowa z tego okresu to powieść „Biała Gwardia” oraz opowiadania „Diaboliada”, „Fatalne jaja”, „Psie serce” i „Morfina”. Był także autorem wielu utworów teatralnych; najbardziej znane z nich to „Dni Turbinów” (1925–1926). Praca literacka Bułhakowa w latach porewolucyjnych nie była łatwa; władze spoglądały na niego z podejrzliwością, a utwory podlegały surowej cenzurze. Dopiero osobista interwencja Stalina, który umożliwił pisarzowi zatrudnienie w charakterze asystenta reżysera w Teatrze Artystycznym w Moskwie, przyczyniła się do poprawy warunków pracy twórczej.

Najbardziej znanym dziełem Bułhakowa, pisany przez wiele lat (ostatnie poprawki tekstu poczynił autor jeszcze kilka tygodni przed śmiercią), jest powieść „Mistrz i Małgorzata” (1928–1940; po raz pierwszy ukazała się w 1966 r., czyli 26 lat po śmierci pisarza), uważana za jedno z najbardziej znaczących dzieł literatury światowej XX w.

Bułhakow niemal przez całe życia zmagał się z problemami zdrowotnymi. Około 1916 r. uzależnił się od morfiny. Wprawdzie w 1918 r. uwolnił się od tego nałogu, ale zachorował na tyfus. W 1939 r. stan zdrowia pisarza uległ gwałtownemu poproszeniu; wystąpiły silne bóle głowy i zaburzenia widzenia. Najprawdopodobniej objawy te związane były z rozwijającą się niewydolnością nerek i wtórnym nadciśnieniem tętniczym. Jako lekarz (i świadek śmierci swojego ojca z analogicznych przyczyn) zdawał sobie zapewne sprawę z ciężkości i nieuleczalności schorzenia. Zastosowane leczenie sanatoryjne nie przyniosło poprawy. Pisarz zmarł w Moskwie 10 marca 1940 r. 12 marca urnę z jego prochami złożono uroczysto na moskiewskim Cmentarzu Nowodziewiczym.

Bułhakow był trzykrotnie żonaty: najpierw z Tatianą Łappą, następnie z Lubow Biełozjorską, wreszcie od 1931 r. z Jeleną Szyłowską, która uchodzi za pierwowzór tytułowej bohaterki „Mistrza i Małgorzaty”.

Ulica Michaiła Bułhakowa znajduje się na osiedlu Literackim w Poznaniu.

DR MED. W. WITCZAK
PROF. NADZW. A. GRZYBOWSKI